

QUÆSTIO MEDICA,

Cardinaliū disputationibus manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis decimā-tertiā Martii 1721.

M. STEPHANO FRANCISCO GEOFFROY,
Lectore & Professore Regio, Regiæ Scientiarum Academiæ
Parisiensis, Regiæque Societatis Londinensis Socio, Doctore
Medico, Præside.

An Aqua, saviente Peste, Περιφωλιτικόν- eximium?

I.

MALUM quo non savius, quo non nocentius ullum, Pestis. Hujus vel nomine Mortales toto pectore contremiscunt, nec immerito. Fuit bello truculentius, pluresque veneno demetit quam Mars ferro & igne. Quot & quantas edat strages meminisse horret. Conjuges mutuis in amplexibus pari fato tumultoque consociat. Parentum in ulnis natos miserè cruciat & enecat. Nec ab immani illā feritate tutus matris in utero fetus delitescens. Quin imò prægnantibus gravidisque iniquior matrem cum prole de medio tollit. Quod si fortè vitales fetus prodeat in auras, terribilissimo statim afflatus spiritu mortem potius haurit quam vitam. Funera funeribus ita cumulantur, ut cadavera passim inssepulta jaceant, superstitibus infestissima. Nec ætati nec sexui parcit dira lues. Promiscuè cadunt infantes in cunis vagientes, pueri, adulti, juvenesque senesque. Non in virgines, non in mulieres clemensior. Nec quidquam prodest aut florens ætas aut optima valetudo; imò in vegetos sæpè ferocior citius eos quasi rebelles conficit. Nullum inter cives, nullum inter propinquos commercium. Omnia solvuntur necessitudinis & societatis vincula. Undique horror, fuga, solitudo. Tot inter calamitates Mens hominum terrore simul ac mœrore perculsa stupet, desperat, concidit. Gravissimi hujusce mali naturam expendas: morbus est epidemius contagiosus acutissimus à putrescente veneno, sed subtili, per aëra vagante humanaque subeunte corpora exoricens, bubonum, carbunculorum, exanthematum cæterorumque id genus symptomatum catervā sspatus. Insignis in hoc morbo adest putredo quam efficientem & proximam ejus causam dicunt. Remotas si invettiges causas, internæ sunt vel externæ. Pravā videlicet ratione, mœrore, metu, sanguis adeo corrumpitur & ad putredinem vergit, ut subito morbus nonnunquam ingruat letho proximus: unde nonnulli, Peste nullatenus deserviente, similibus tamen symptomatis affecti sunt & è vivis sublati. Externas periculis causas, miasmata sunt puriora aëri permixta; chymicorum more loquar, salia acria seu alcalia volatilia tenuissima sulphure quodam crasso inquinata. Undenam ortum ducunt, ambigitur. Cœlitus ab altis immitti quibusdam placet. Sed cur non omnes simul quibus altra pariter imminet fœda lues invaderet? Aër variis modis contaminari potest. Ab exhalationibus è terrâ erumpentibus, putridis ab aquis, à cadaveris us inconditis, ab austro calorem lethiferum persfante corpora lædi possunt. Ex horum halitu & contactu aër corrumpitur, aulique rebus quoddam infert venenum, quod iisdem occultari serrarique diu experientiā

A.

recte sæpius comprobatum est. His omnibus pestilens virus ad proximos quosque invehitur, paulatim serpit, ac latè tandem diffunditur; inde contagium. Hæc deprehendi solent Peltis signa: Horrore corripuntur ægri, mox æstu interno; immodicum sæpius æstum sitis levis, leviores quandoque febrem sitis aspera comitatur. Plerumque siue febris vehementior adurat, siue remissior, aret lingua, urinâ interdum non vitiatâ. Quibusdam tamen fluat rutilans & ignea, aliis tenuis ac cruda, quin etiam quoque turbida. In nonnullis eadem die observatur varia, modò sanam refert, modò depravata conspicitur, aliquibus sanguine infecta. Ægros aut somnus gravis premit, aut delirium vexat, aut angit capitis dolor accerbissimus: tunc rubent oculi & vigiliæ admodum infestant. Anxietas cordis magna. Pulsus sæpè validus & naturali penè similis, interdum debilis parvus & creber, modò æqualis modò inæqualis perferitur, ac in nonnullis intermittens. Accedunt jactationes corporis, terrores, convulsivi tendinum subfultus & quasi leves membrorum contractiones, vitus turbatus, aurium tinnitus & sibilus. Vires in quibusdam statim ab initio prostratæ, in aliis robustæ perstant ad mortem usque. Nonnulli diarrhæâ laborant nullis medicamentorum vitibus sanabili. Alvi defectiones etudæ admodum ferent, ut plurimum turbidæ, ac interdum fecent vermicibus. Alios dire cruciat narium, oris, oculorum, aurium, penis, uteri, hæmorrhagia. Alios vomitus molestat continuus: alios nausea, inappetentia, oris ventriculi dolor, singultus exagitat. Sunt quibus macule rubicundæ, purpuræ, violacæ, nigrae, modò paucæ, modò multæ, modò angustæ, modò latæ, ac ferè semper exactè rotundæ, modò in unâ corporis parte, modò in aliâ, sæpè in toto corpore apparent. Multis bubones post aures, in collo, mento, inguine, sub axillis erumpunt. In aliquibus papulæ rubentes, in aliis vesiculæ albicantes, in nonnullis carbunculi in variis corporis partibus exsurgunt. Quæ quidem certissima sunt Peltis indicia, præsertim si febrem aut comitentur aut excipiant. Hæc verò Pestem antecedunt & prænuntiant: anni tempestates inæquales, intempeltivi caloris aut frigoris gradus, ær immodicè siccus aut humidus: si morbilli aut variolæ magnâ copiâ passim grassantur, si phlegmonibus aut bubonibus febres epidemicæ exasperantur. Commentantur Astrologi certos siderum aspectus, exorientes cometas. Sed quid ad hoc hæc vel illa (immanè si quidem à nobis & à se invicem distant,) siderum posicio? Quid cometa, qui toties visus impunè? Ignium, labentium stellarum instar, per ærèm oberratantium concursus: crebra ac ferè continua fulguta noctu sereno celo micantia à nitrosis sulphureisque halitibus producta: venti austrini diurniores, imò nulli manifesti: hyems tepida, certiores sunt Peltis nuntii. His addito famem; quâ etenim calamitate segetes fideatas & annonæ caritatem quaerimus, eadem Pestem inveni jure pertimescendum: præterquamquod ex penuriâ dum quævis insalubria sine delectu comedunt famelici, sanguis depravatus ingruenti pestilentia magis obnoxius efficitur. Quin etiam terræ motus, cryptæque & cavernæ dehiscence solo recens apertæ, propter malignæ & venenatæ auræ eruptiones pestilentis non rarò initia dedere. Primam Peltis originem si quaeramus? Adi regiones sole nimio ferventes. Rarissimè enim temperatis & frigidis in regionibus primariò & subito nascitur, sed ad eas per contagium ex calidissimis oris pervenit. Sedes Peltis propria regiones torridæ: ibi verò non ab ære incipit: vitium enim ex se non contrahit: sed fœtus putridis aquarum vaporibus, aut pessimis calaverum quorumcumque exhalationibus pestiferam vim naturamque induit. Peltis in Ægypto hujus loci feracissimâ non oritur, nisi unde Nili solemnî inundatione effusi diutius terris incumbenter ac violentissimò æstu fuerint corruptæ. Mirificè quoque à cadaveribus ær inficitur, unde pestilentes morbos excitari multis & variis constat observationibus. Peltis itaque summâ putredine continetur, quæ contagio suo celerrimè corpora afficit, juvante scilicet, quo velut curru vehitur, ære. Ne tamen credas ærèm, dum Peltis debacchatur, omninò corruptum ac vitiatum. Non ita semper exundant pestifera aëris miasmata ut tota ejus moles conquinetur: si quidem hinc inde quasi fumus disperguntur & facessunt. Nec etiam æstimandum est omnia indiscriminatim corpora huic veneno esse obnoxia: iis tantum nocuum est quorum partes tum solidæ tum fluidæ ad labem suscipiendam aptæ sunt & habiles. Alia sit partium inodores & dispositio, imminenti miasmaturum contagio feliciter adversa iurè obstat. Quodcumque igitur vim illam corruptioni adversam & solidis partibus & humoribus inducere vel in illis instam servare valebit, sæviente Peste, illud habeatur Prophyllacticum eximium.

PUTREDINEM, quam ferè omnes Pestilentium febrium ipsiusve Pestis quasi essentiam proclamant, verius dicas præcipuum morbi symptoma. Quod quidem, si accuratius dispicias quolibet in corpore vivente, motus occurrit intestinus heterogeneas inter intensibilisque tum solidorum tum fluidorum particulas, quo scilicet eorumdem crassius mixtio forma & textura ita destruuntur, ut aliam prorsus induant indolem. Hoc vitium fluida contrahunt stagnatione & morâ. Dum enim liberè fluunt per vasa in colatoribus defræcantur, & pura ac sincera suas obeunt vires; secus verò quas permeant partes suo brevi contagio lædunt. Fluidorum motus sistitur, quod, vel crassescunt nimis & inspissantur, adeo ut per vasorum extrema angustiora protrudi nequeant, vel solidæ fibrillæ nervosæ nimis convelluntur, & vasorum extrema coercent, adeo ut liquoribus intra vasa contentis transitus aut præpediatur, aut prorsus denegetur. Quæ morbos pestilentes comitari solet putredo à subtili quodam veneno seu halitu salino sulphureo tenui oritur quod in mortalium corpora illapsum totam œconomiam animalem perturbat, functiones lædit & vitæ periculum adducit. Ut diversam observari licet putredinem in diversis tum mineralium, tum vegetabilium, tum animalium generibus, sic diversa quoque in hominibus deprehenditur. Alia enim cernitur in dysenteria, alia in lue venerea, alia in scorbuto, alia in ulceribus, alia in sphacelo, alia in febribus malignis, alia in variolis & morbillis, alia denique in Peste: hæc quidem multiformis, prout diversa est humorum & corporis habitudo, prout principiorum varia mixtio, salium scilicet & sulphurum tenuitas & proportio diversæ, sed imprimis prout diversa est indoles venerati miasmatis, ac tandem pro diversis quas afficit partibus. Exilissimum est quod in Peste aër corporibus impertit, nullo quidem sensu sed solo effectu percipitur. Subtilissimæ aura hæc pestifera & agilissima naturæ celeritè per universum corpus sese diffundit. Prima veneni labes inferi videtur solidis partibus seu nervosis fibrillis à cerebri meningibus per totam corporis machinam protensis & diversimodè intertextis. Fluidis postea defertur, sanguinis cæterorumque humorum vel universâ mole, vel portione quâdam inspissatâ. Queris, quid possit tam tenuis ac stupendæ exilitatis halitus in nervos incitus? Attende, quæ sit vis aceti, vini, spirituum ardentium, aromatum & aliorum id genus, quorum effluvia odore grato animum recreant & debilitatas vires statim restituunt. Blandâ sanè titillatione quâ nervos afficiunt æquabiles eorum oscillationes juvant, torpidas & debiliores cient, motum debitum instaurant. Quàm diversè graveolentia se habeant attendas pariter, ingrato namque odore aut caput gravant, aut stomachum lædunt & nauseas excitant, aut cæteras interturbant functiones. Perquàm exiguum est quod ex antimoniæ vitro vomitum movet. Pauxillum pariter opii omnes motus compescit. Nemo non expectus est, dum ex obscuriori loco egressus locum radiis solaribus collustratum adit, crebras ac vividas sternutationes à luce vehementius ac subito nervosis retinæ fibras commovente. Quamplurimi levi plantæ pedis titillatu in cachinnos seu risus immoderatos & convulsivos inviti adeo erumpunt ut ferè examinentur. Ex Tabaci Hellebori Euphorbiæ pulveris tantillulo naribus attracto quot proritantur sternutamenta. Plurimi rhædâ vel navi vecti, vel citò circumgyrantes ex assiduâ & insolitâ opticorum nervorum commotione vertiginès patiuntur, lypothymias & nonnunquam enormes vomitiones biliosas. Ex his facile colliges quid valeat nervorum compages optimè vel pessimè affecta. Non igitur mirum est exilia miasmata pestifera parvâ licet mole in nervos impacta tantas turbas excitare posse, præsertim si apta sit nervorum dispositio ac tensio. Hos enim pestilentibus morbis primario tangi, illas adhuc humorum crasi & secretionibus aut excretionibus nondum interceptis satis patet ex dolore caput gravante quo statim corripuntur egrotantes, ex summâ virium prostratione dum pulsus est adhuc æqualis & urina laudabilis, quales in sanis deprehenduntur, ex nausæâ & vomitione, quæ sæpè læcessit ventriculum licet omni humore superfluo vacuum, ex horrore & frigore quæ externas partes occupant, dum sæpè internæ caloris ardentis sensu adurantur, imminutâ nempe fibrarum oscillatione in externis partibus, & sanguinis appulsu ad externas partes prohibito, dum versus interiora refluit, ubi validius & frequentius concutitur, unde calor. Ille autem fibrarum nervosarum Eretismus à veneno pestifero excitatus genuinam Pestis naturam constituit, à quo ipsa humorum putredo cæteraque huiusce morbi symptomata pendent atque ortum ducunt. Quod ulterius demonstrari potest de causis internis Pestis adjuvantibus, seu de iis quibus ad Pestem corpora disponuntur, quas inter primas tenent animi pathemata nervos

primatio & immediatè moventia, terror præsertim & moror. Quis nescit quas mutationes in ipsis vitæ organis ex improvise faciant. A terrore derepentè facies pallescit, visus turbatur, vox tremula hæret faucibus, pectus anhelat & difficilis sit respiratio, pulsus debilitatur, extrema frigeant, pedes nutant & labascunt, anūs & vesicæ sphincteres laxantur. A mortificati pulsus languet, vires prosteruntur, suspirant ægri & singulant, cor & præcordia constriungunt, manant lachrymæ; nonnunquam à terrore sicut à morore mors subitanea. Quæ quidem symptomatica nervos his in affectionibus primariò lasos certissimè indicant. His in Peste prima mali labes venit ab aurâ venenatâ intus susceptâ; irritantur, convelluntur, crispantur, & in erectissimum adducuntur: adeò ut motus eorum oscillatorius, cuius æquabilitas sanitatem constituit, interrumpatur, sanguinis motus citiuscutionis minuat aut prorsus intercludatur, secretiones & excretiones impediuntur, humores stagnent & putrescant, ac tandem functiones omnes penitus ruant ad interitum. Sanguis verò Pestis vitio nonnisi secundariò fœdatus videtur, cum nempe ex fibrarum erectissimo vasorum extrema in visceribus aut in glandulis coarctata sanguinis fluxum aut minuunt aut prorsus siliunt & humorum secretionibus obstant: vel etiam cum venenata miasmata in sanguinem aut cæteros humores irrepunt, eorumque latices vel omnino vel partim cogunt. Qui de huiusmodi coagulatione dubitaret, sedulus attendat ad ea quæ morbos putridos certò comitantur symptomata. Ratissimè id genus morborum solvitur absque critica quâdam eruptione aut collectione humorum ad certas partes affluente: quæ quidem eruptio vel collectio diversa est pro diversâ veneni naturâ. Aliud enim est in variolis, aliud in morbillis, aliud in febribus miliaribus, aliud tandem & perniciosissimum in Peste: cæterorum siquidem malitiam complectitur. In variolis succus partium nutritius spissescens & ad cutis superficiem expulsus sub cute hæret, ac tandem conceptâ putredine rarefcit atcolliitur ac suppurat. In morbillis & purpuratis febrilis sanguis spissior quàm ut tenuia cutis vasa permeare valeat, ibi moratur, eaque distendit, unde maculæ vel rubræ, vel purpureæ. In Peste diversa excitantur symptomatica pro variis partibus in quibus diversi succi coagulati hærent & colliguntur. Cum miasmatis virulenti particule magnâ copiâ, in cruce cæterisque humoribus scatent jam per se ad coagulationem & corruptionem dispositi, eorum grumi alicubi densius agglomerati parotides, bubones & carbunculos generant. Ibi enim ob angustias vasorum aggeruntur, morantur, putrescunt, suppurant, & nonnunquam partes mortificerè efficiunt. At verò nervosis in contextu prævia requiritur dispositio ut miasmata contagiosa afficiantur, quâ deficiente illa miasmata corpus incaustum subeunt, ibi aliquando desitescunt inertia & quasi sopita, & tandem aliquando absque insigni noxâ avolant & dissipantur. Queris quamnam sit hæc prævia contextus nervosi dispositio ad labem pestiferam suscipiendam requisita. Hanc censeas quandam esse rigiditatem & crispitudinem villorum nervosorum, qualis ab animi pathematibus, terrore potissimum, vel ab aromaticorum aut calidorum medicamentorum alimentorumve usu nimio excitari solet, quæ, cum medicis sit, fibrarum oscillationes tantum non evertit & perturbat, levissimo tamen alicujus auræ venenatæ illapsu fibræ plus minusve concussæ hunc vel illum morbum pestilentem pro diversâ illius contagiosi halius indole accendunt. Eadem hæc aura, nervis jam tactis, in sanguinem irreptans illius cæterorumque humorum latices hoc vel illo modo ad fœdam luem disponit: hinc alio tempore febres putridæ, alio variolæ, alio morbilli, alio Pestilentia grassantur. Reipsâ non omnes eadem in urbe, eadem domo, licet eundem excipiant aerem patenter venenatum, simul infestantur: alii seriùs, alii ocys, alii verò nunquam quantumvis assidue inter contagiosos versentur. Id discriminis à præviâ nervorum dispositione, quæ quidem in his vel in illis exurgit sive ex terrore quo percutiuntur, sive ex aliis pathematibus animi, sive ex intemperantiâ, sive ex pravo sex rerum non naturalium usu. Ex Medicis & Chirur- gis qui pestilentium morborum curationi allaboraverunt pauci sunt, qui interdum aut capitis doloribus, aut vertigine, inappetentiâ, nausea, anxietatibus circa præcordia, aut aliis symptomaticis quæ Pestem imminentem indicare solent, non fuerint correpti; quod Isbrandus de Diemerbroeck in Peste Noviomagensi quater expertus fuit, sed impune tamen: neque enim ulterius serpsit venenum. Felices sanè quæsi meliori luto natura fuxerat corpora. In his nempe solida fibrillæ mollior protensa: blandas & æquabiles servarunt oscillationes quas pestilens venenum in nervos irruens perturbare, nec ullatenus nec nisi levissimè potuerit. Sanguis præterea cæterique humores cæ erant fluiditate ut coagulanti illo veneno aut nullo modo aut si quâ parte cesserint, facillimè commolerentur, pristinaque reciperent indolem. Nonnunquam etiam interjecto quodam intervallo pestilens illud venenum in san- guine

5

guine reconditum statim ex improvifo se prodit, vires suas in nervos & in sanguinem exercet, ac pestem manifeflat. Id potiffimum evenit fi quis bonâ valetudine potitus, miasmate peltifero intus fufcepto, tandem aliquandò quâcumque de causâ vel internâ vel externâ ab illo ftatu fano dejiciatur: tûm enim contextûs nervofî fibræ ultrâ quàm par eft protenfæ facillimè à noxio convellentur miasmate, circa quas antea placidè & innoxie fergebat. Aliquid non ita abfimile videre eft, cum ex duabus fibibus diffonantibus una pulfata nullam commotionem aletci impertitur; è duabus verò confonantibus altera impulfa alteram movet mediante aëre, fonitumque elicit. Sic enim ab alterâ vibratus aër diffonam ferit incalfum, confonam verò penitus exagitat. Nulla fit itaque proportio inter fibras nervofas & miasmata peltifera intus fufcepta nulla Peltis exoritur; verùm fi quâcumque de causâ ea fiat in fibris nervofis mutatio quæ miasmatici contagiofo aliquatenus confonct, ftatim peltientiaæ fymptomata clucefcit. Eâ fanè ratione accidit fæpiffimè ut qui in aëre contagiofo incolumes fat diu extiterè, cûm in locum minimè fufpectum tranfmigrant, nonnunquam peltientia corripiantur, turbatis nimirum vel itineris fatigatione, vel mutata victûs ratione, vel aliam ob caufam fibrarum nervofarum ofcillationibus & fanguinis crafi mutata. Quædam igitur prævia difpofitio requiritur ut peltilens contagium intus fufceptum hanc lucem pariat fine quâ irritum fit & innoxium. Pariter quædam eft corporis conftitutio quam peltilens intus fufceptum venenum non lædit, in quâ nempe villi nervofî moderatè protenfi molles ac flexiles fervantur, in quâ fanguis cæterique corporis fucci summè fluxi funt, non fiffi, non vifcidi, non in grumos coacti, minimè æftuofi acres rodentes aut irritantes. Si quid igitur eum nervofî contextûs habitum, cam fanguinis conftitutionem aut fervare aut ftabilire valeat, illud fanè peltilens venenum irritum efficiet, Pestem atcebit, & erit Prophylacticum remedium fervente Pefte eò præftantius, quò infuper nihil nocivum importabit.

III.

SÆVIENTE Pefte duo pari diligentia præftanda occurrunt, fananda lues, arcendum contagium. Hinc duplex Medico penfum incumbit, nimirum ut Prophylacticis aque ac Therapeuticis profpiciat. Illa quidem imminetent morbum avertunt, hæc præfentem curant. Prophylaxis autem in duobus præcipuè confiftit, nempe in removendâ causâ peltienti, & præmuniendis corporibus; vel publici juris eft vel privati. Ad primum pertinet ut omnes putredinis fomites, quibus peltilens venenum recondi ac foveri poteft, refcindantur: Sordes fterquilinia ac fordida quævis ex plateis amoveantur: mortuorum cadavera extra templa in locis remotis terræ mandentur calce obruta: omnes publici conventus inhibeantur: commercia cum civitatibus aut morbo tentatis aut fufpectis interdiciantur: victûs ratio falubris conftanter obfervetur pravorum alimentorum ufû ac comenatu ftrictiffimè vetito; fi Peltientia etiamnum graffati inceperit, ægri quàm citiffimè à fanis feduciantur. Privata Prophylaxeos ratio folet his tribus concludi; Diætâ Pharmaciâ & Chirurgiâ. Diætâ circa res nonnaturales vcrfatur, quas inter majoris momenti funt Aër & animi Pathemata. Peltilens aër aut fugâ vitatur, aut fumis corrigitur, vel inter refpirandum emendatur per fuffimenta & odorata crebrò admota naribus. Plerique remedia quibufcunque diffifi adversùs tam fævum fubitumque malum fugam feu unicum remedium commendant tritis his verficulis.

*Hæc tria tabificam tollunt adverbia peftem,
Mox Longè Tarâ, cede recede redi.*

Qui ita fibi confulere poffunt, iis Medico non opus eft. Quibus verò fugere nec fas eft nec expedit, non idèò vadimonium defcendum eft. Ad purgandum autem aëra quidam, fuadente Hippocrate, fub Dio Struce lignorum accendunt; vel pulverem pyrium tormentis bellicis exeuntur, vel etiam incenfi odoramentis ac fuffimentis ex Sulphure Myrrhâ Succino Maltiche Olibano Pice aliisque refinis, vel Tabaci foliis, corticibus Betulæ, Juniperino & Cupreffino ligno, plantis aromaticis ficcis, animalium cornubus aut pilis præferim hircinis, vel excitato fumo per olei vitrioli affufionem in fale ammoniacum, vel affidua aceti fuper prunas exhalatione à privatis ædibus, publicisve locis peltem arcerè cōvantur. Non inutile quidem ejufmodi præfidium: non femper verò tutum efle ufus & experientia omnino declaravit. Sæpius enim in fumigatas ædes per fpiffa fumorum nubila penetravit lues. Quis infuper fanorum diu ferre poffet fine tufti afperâ & moleftâ affiduum

fumum sulphuris aut aceti à multis adeò decantatum, aut sine suffocationis metu capitisque doloribus gravissimis spissos & fuliginosos piccorum & resinarum fumos bibere. Hæc itaque suffimenta ad infectas aëdes mundandas servantur. Arsenici vel Auripigmenti suffusus ipso contagio cautius evitetur. Odorata naribus identidem adnota non prorsus inutilia; si non ad miasmata aëris anolenda, saltem ad animum odore grato recteandum. Sed cave ne caput feriant, ac pestilentia citius objiciant: quod multiplici experientia confirmatum deprehenditur. His, per me licet, odoramentis sibi prospiciant qui circa ægrotantes versantur ad repellendum insignem sudoris & excrementorum foetorem, imprimis si fuerint nauseatores. Quoad animi pathemata, Metus potissimum & Tristitia sæviente contagio Peltis alterum genus. His enim ladicur totus nervorum contextus ac crethismus concipit, sicque diræ luei facile cedit. Idem ferè de Iracundiâ dicendum. Compefcenti sunt igitur animi motus. Mens hilaris & tranquilla exquisitissimæ præstat antidoto. Sic Thales Cretensis grassantem apud Lacedæmonios pestilentiam eorum animos exhilarando profigavisse dicitur. Si unquam, certè dum Pestis imminet, exquisita victûs ratio adhibenda tanquam legitimum tutamen. Nam licet pesti mederi per se non valeat, tamen ad venenum declinandum plurimum conducit. In Cibo & Potu medioeris sobrietas. Ut fames & sitis, sic nimia & insolita saturitas fugienda. Quoad genus ciborum multum concedendum consuetudini. Eligantur eucharimij & facili digestionis, quales Panis optimus, Caro agnina ovilla hædina vitulina bubula, Gallinæ, Capones, Pulli gallinacci, Galli indici, Cuniculi, Perdices, Alaudæ, Pisces plurimi fluviatiles, Ova gallinacea recentia: qui quidem cibi ad libitum vel assari, vel elixati possunt. Nec improbanda sunt condimenta cum vino, aceto, omphacio, succo citriorum vel aurantium malorum. Acetum ab omni ævo contra pestiferam luem summis laudibus cumulatam fuit. Plurimi quotidie manè jejuno ventriculo aceti ex vino cochlære unum aut alterum sorbent. Notabis tamen ab aceti & acidorum liquorum usu ciborum concoctionem nonnunquam turbari, colicos dolores & alvi profluvia dysenterica sæpè excitari, Pulmones facillimè affici præsertim si Phthisis immineat. Non igitur nisi cautè acidi liquores usurpandi. Si ventriculus debilis sit, aromatum tantillum in condimentis admisceri potest. Ex herbis eligendæ Lactucæ, Cichoracæ, Charophyllum, Actosæ, Portulaca. Reprobentur cibi pravi succi & difficilis digestionis, ut & pinguiores, & facili corruptioni obnoxii: imprimis Carnes porcinae vel recentes, vel fumo siccatae, Pisces saliti, necnon Fructus *horarii* plurimi exceptis acidis: omnia Legumina, Porri, Cæpæ & ipsum Allium, licet de eo ignarum vulgus, præconceptâ opinione, aliter sentiat. Abstinendum quoque à melle saccharo, omnibusque dulcibus quæ facili fermentescunt, & putredinem advocant. Pro Potu solito præ ceteris laudamus quam ultrò Natura nobis offert Aquam puram limpida, non turbida, non cœnosam, non stagnantem, non fetidissimis cloacarum platearum ædiuvne sordibus corruptam, fluviatilem præsertim, qualis est Sequanæ nostræ nondum urbem ingressi & conspurcati. Non solum enim sitim optime sedat, sed ciborum omnium concoctionem juvat, chylum fluidiorem efficit blandum dulcem, non æstiosum, non acrem aut irritantem, sanguini cæterisque humoribus debitam fluiditatem conciliat, partibus solidis molliem & flexibilitatem inducit, earum rigiditatem, si quæ sit, emollit, si quæ sit in humoribus acridinem demulcet, æstum compefcit. Hæc itaque utendum tanquam Prophylactico. Vinum, dum peltis periculum adest, si non omninò rejiciendum, saltem assuetis tantummodo concedendum, iisque quorum debilior ventriculus ciborum concoctionem difficillimè perficit: multâ tunc temporis aquâ temperandum vel ipsi vini assertores jubent, quippe nimium ejus calorem reformidant. Nonnullis mali Citrii vel Aurantii, aut alterius fructus acidi succo vinum moderari lubet. Rhenanum suum Germani sulphureo fumo persufum jactitant. Minori sanè spirituum copiâ turget; ideo cæteris præstat ut minus nocuum, quia, ut ita dicam, minus vitium. Frustrâ Bacchi affectu vino generoso & meraciore se pestem propulsauros exultant: hanc è contrâ damnosorem illiusmodi Antidoto factam complures experti sunt. Damnandi prorsus & procul rejiciendi quicumque è spiritu vini cæterisque, quos ardentes vocant, liquores consiciuntur. His enim solidarum partium fibræ indurantur, corrugantur & crispantur, succi inspissantur & coagulantur, ac proinde Peltis citissimè accersitur. Jam diu orientales plagæ ab afflicta peste inter hos populos grassante devastatæ fuissent, nisi vino & Spirituosis liquoribus abstinerent. Aquæ potu hanc diram luem facilius declinant. Cerevisia & Pomaceum vino minus noxia, aquâ verò longè minus salubria; illa succos crassos gignit & obstructions parit, hoc verò facili efferverescit, flatulentum est, unde magna humorum crudorum indigestorumque

que copiâ facîle redundat. Itaque vinum tantum pro medicamento sit ad vires refocillandas, recreandumque corpus laboribus penè exhaustum aut animum merore confectum, restitueundumque, si remissior sit ad cibos coquendos, fibrarum ventriculi onum. Quàm facîle Lana Gossypium Pelles venenatos vapores suscipiant & diu ferverent, tristis sæpe docuit experientia. Veltes Lanæ Xylinae Pellicæ abjiciendæ. Quæ ex serico, lanâ camelinâ, caprinâ, corio tenui aut aliis hujuscemodi conficiuntur, gestandæ Quoad Somnum & Vigiliâs, Motum & Quietem Venerisque usum, teneatur jam laudatum, nec unquam satis laudandum axioma, ne quid nimis. Chirurgica præsidia prophylactica duo commendari solent, Venæsectio & Cauteria. Venæsectio non semper æquè salubris. In quibusdam pestilentis fumme proficua fuit, in aliis maxime periculosa & damnosa. Quapropter accuratè difficiatur peltis fervientis indoles, ut citè statuatur quid expediat, non tantum ad curationem, sed etiam ad prophylaxim. Prudentius agere videtur qui à venæsectione tunc abstinet, nisi gravissimus quis casus urgeat. Cæteroquin sanguinis missioni aliquantisper superabitur Diætâ tenui exiguâ, & largiori aquæ potu. Sic Plethora paulatim imminuetur, atque humorum crassities, stagnatio, coagulatio præcavebitur. Cauteria seu Fonticuli horum ope excitati à nonnullis summopere laudati, ab aliis tanquam inutiles repudiantur. Ne igitur, nisi in corporibus cacochymicis, ad pravos succos sic eliminandos inurantur. Pharmaceutica Prophylaxis partim ad noxios humores expurgandos spectat, partim ad præveniendâ adversus pestilens venenum corpora. Citius quidem & gravius tentantur quæ exuberat noxiorum humorum copia, quod ut avertatur, catharsi sanè opus est. Sed tunc temporis maxima Medici prudentia requiritur ut humores impuri clementer ac leniter subducantur, ne, dum malum arceret cogitat, ipso remedio susceperit. Cathartica enim omnia nervorum contextum succutiant & irritant, ac proinde ad cretismum inducunt. At verò si habeatur tantummodo prophylaxos ratio, medicamenta cathartica prorsus rejicienda sunt, cum minimè valeant ad pestilens virus aut repellendum aut expellendum, vires è contrâ debilitent, contextumque nervosum lædant. Quod quidem hoc C. Celi monito confirmatur. *Neque movenda est alvus, inquit, atque etiam si per se mota fuerit, comprimenda est, abstinendum potius si plenius corpus est.* Etenim nervosæ viscerum fibræ in constrictione pestilenti cretismum facillimè contrahunt, qui semel contractus difficillimè sedatur, & damnosissima alvi profluvia secum invehit. Medicamenta quibus præmuniti solent corpora adversus veneni pestilentis impetum sunt vel interna vel externa. Interna Antidota seu Alexipharmaca dicuntur, quæ corpora in naturali statu conservant, iisque specialem quandam vim imprimunt, quâ venenum pestilens aut prorsus destruat, aut irritum evadat. sed quodnam est illud Alexipharmacum? adhuc in tenebris latet. Plurima equidem occurrunt hoc nomine medicamina tum simplicia tum composita. In propatulo sunt Radices Helenii, Angelicæ, Imperatoricæ, Carlinæ, Contayervæ, Viperinæ, Pimpinellæ saxifragæ, Vincetoxicæ, Zedoariæ, Cinnamomum, Cassia lignea, Costus corticosus, Santalum, Xylolbassum, Agallochum, Folia Rutæ, Scordii, Dictamni cretici, Melissæ, Cardui benedicti, Millefolii, Flores Calendulæ, Rosarum, Anthos, Hyperici, Mala citria, Aurantia, Ficus, Nux juglans, Baccæ Juniperi, Cubebæ, Cardamomum, Caryophylli, Nux moschata, Macis, Camphora, Myrrha, Styrax, Balsamum judaicum, Caro viperatum, Ebur, Unicornum, Cornu cervi, Margaritæ, Lapis Bezoar, Lapis Porcinus, Bolus armena, Terra sigillata, Fragmenta pretiosa, Sulphur, Stibium, Theriaca Andromachi, Theriaca celestis, Mithridatum Damocratis, Dialcordium Fracastorii, Confectiones Aikermes & de hyacinthis, Antidotorum Orvietana, Aquæ Theriacales, Aceta Theriacalia & Prophylactica, Tincturæ Elixiria Alexipharmaca, & alia sexcenta quæ magnificis titulis circumferuntur. At hæc ipsa non modo spem fallere, sed & nocere sæpe, imò nonnunquam faces addere fuerint intrâ præcordia veneno multis & rationibus & observationibus compertum est. Instar millium erit ipse Galeni testimonium, qui Theriacès & cæterorum antidotorum ab ipso tot laudibus cumulatorum vitibus parum confusus semel atque iterum pestilentiam tum Romæ, tum Aquileiæ fervientem non tutius quàm fugâ declinare se posse arbitratu est. Reverà omnia ferè Alexipharmaca oleo aromatico acri turgent quod urentem in corpore calorem accendit, in partibus solidis cretismum, in fluidis effervescentiam & tumultum excitat, ita ut metuendum sit ne plerumque ex calidiorum alexipharmacorum abusu in pestem præcipitati fuerint. Itaque omnia hæc alexipharmaca ad prophylaxim parum utilia, ad adjuvandam pestis curationem potius reserventur. Externa alexipharmaca ea sunt quæ foris appensa vel venenum pestilens destrucere, vel saltem à corporibus avertere dicuntur: quorum

alia planè superstitiosa & factitia quibusdam sigillis figuris aut signis inculpta astrorum influxu gaudere perhibentur : hæc tanquam mentis malè sanæ deliramenta vel ignari aut impossitoris meras fallacias amandæ oportet. Alia sunt venenata, ut Arsenicum Realgar Auripigmentum Bufones Araneæ, &c. quæ quidem si non noxia saltem prorsus inutilia esse experientia sapius demonstravit. Alia tandem naturalia quæ inodora vel odora. Inodora ut Succinum, Lapides pretiosi, Hydrargyrum, quorum quidem virtutes licet jamdiu conquirantur, nondum comprobata fuerunt. Radices Colchici & Plantaginis aquatice à Vedio nuperrimè multis encomiis cumulatae sunt. Inter odorata verò recentetur Camphora, Labdanum, Stryax, Benzoe, Mala citria, Aurantia, Aetum simplex vel compositum, Balsama simplicia & composita, Aromata, Massulae odoratae ex pulveribus alexipharmacis compositae, &c. quæ quidem non inutilia sunt illis qui circa agrotantes versantur ad tetrum illorum foetorem emendandum; ad pestilens contagium arcendum parum proficere videntur. Sunt ne adversus pestilentiam tutiores Aromatariorum & Myropolarum ædes? Cætera licet exigue admodum virtutis, Amuleta non prorsus repudianda, ea saltem quæ innocua deprehenduntur; quippe quæ eò prosint ut multi his consiliis praedidiis spem fiduciam animumque erigant, retrorem verò tunc temporis maximè noxium deponant. Itaque inter tot prophylactica remedia recensita præstat aquæ Potus. Namque nervosæ fibras, si rigidiores, emollire, solidorum crassissimum delere, humores densiores diluere, crassiores attenuare, acres mitigare, eorum putredinem arcere, Pestilentium miasmam licet in corpus illarum fœvitiam aut irritam efficere aut levissimam, admodum valet: nullius insuper noxæ suspicionem habet: quin & cætera juvat tutioraque reddit & valentiora contra pestem prophylactica.

I V.

HUMANA Machina mira villorum diversimodè intertextorum vi quâdam elasticâ assidue oscillantium compages: humoribus diversis perpetuò movendis idonea, quiete nimirum facile concrefcentibus, morâ verò putrescentibus. Nisi humore continuo irrocentur villi, rigescunt, exsiccantur, cessant. Vice versâ nisi Humores ab ipsis villis indelenter subigantur & propellantur, stagnant, spissescunt, putrescunt. Vita itaque motus est tum villorum tum humorum reciprocos. Sub vitæ primordiis villi molliores sunt: prodeunte ætate firmiores quales in consistente deprehenduntur: deinde sensim rigent & indurantur, unde Senectus ac tandem Fatum ineluctabile. Equabilis villorum & humorum motus sanitatem constituit: si nempe villi non validius ex alterâ parte resistunt quàm ex alterâ pulsant: si fluidorum obfistentium vi par sit solidorum propellentium nifus. Sed ut motus ille adequatus & reciprocos servetur, flexiles sint villi, fluidive liquores; his enim stat Sanitas. Assiduo motu agitati humores, quidquid tenuissimum, in auras emittunt, exhalant, quidquid verò crassum per propria internicula expellunt, unde brevi exhauriuntur: villi quoque vividis & perennibus oscillationibus attriti citò dissiliunt, nisi hæc damna cibus ritè sumptis perpetuò refarciantur. Ex alimentis in ore commolitis, in ventriculo debita fermentatione in chylum conversis Sanguis exurgit, cæterorum corporis succorum in diversis colatoris ad diversas functiones obeundas discernendorum fons & origo. Ea est sanguinis indoles ut facile concrefcat si non debite moveatur, si non ritè conteratur. Insuper ab acidis salibus toto coagulatur, à spiritu vini in densam compingitur massam fere ossicam lapideam-ve, à salibus acris in grumos cogitur pars ejus sulphurea. Ab aquâ totus optimè diluitur. Sanitatem integram tueri, labantem restituere cupis? Aqua præfco est Argenteus hic liquor mundo coævus, quem cunctis in regionibus ad vitam fovendam & sitim relinguentiam Natura ultro cunctis offert animantibus, potum homini præbet & sano & morbofo utilissimum. Nihil in rerum naturâ solito aquæ potu præstantius, sive villos molles flexilesque fingere sive sanguinem & humores debite fluidos servare opus sit. Ne tamen ita adeò purum ac simplicem credas aquæ laticem ut nullis constet heterogeneis partibus sive æthereis aëreisque. sive salinis & terrestribus. Raritatis & Denstationis capax est. Hæc in glaciem usque induratur, illâ verò in vapores evanescit, prout fluidum ætherem ejus beneficio intus agitur, majori vel minori copiâ in ipsius poros irruit. Aër intra ipsius sinum reconditus ope anthelæ pneumaticæ manifestus fit dum aquam in bullulas aut spumam attollit. Ex majori vel minori aëris inclusi copiâ aquæ pondus diversum, quod statim vel axometro facile dignoscitur. Quantum Terræ inest cum aquâ vel limpidissimâ permixta reiteratâ distillatione facis comperitur. Nunc calcaria est, nunc lutosa, alias lapidescens, nonnunquam metallica, aut salibus diversæ naturæ

ac-indolis turgida. Hanc elige æthere & aëre multo, paucis verò terrestribus & salinis setam. Limpida est, tenuis, levissima, saporis & odoris prorsis experta, ventriculorum non gravat, citò permeat, igne brevi effervescit, & pristino frigori facili restituitur, carnes & legumina celerimè coquit, smegma facili & accuratè diluit, ejus limpidum ab oleo tartari aut ab argenti solutione in aqua fortis non turbatur. Pro potu solito improbanda quæ ex terræ vilcibus alienas dotes secum invexit. Genuinum illud est à Chymicis tamdiu exoptatum *Menstruum* seu Dissolvens universale. Saxa lapides metalla corrodit, vel ipsum aurum tritum ope solvit. Materias quascunque salinas sulphureas terrestres aëreas & æthereas probè arripit, & sibi invicem accuratè conjunctas in suo sibi celat & abscondit. Quantò melius aqua juvante omne genus alimentorum dissolvi possit conjicias: atteade quam facili & promptè herbarum fructus semina carnes animalium in aqua macerata colliquefacit & immutentur. Non ita quidem pariter in sapidis liquoribus, vino, aceto, aqua vitæ, &c. in quibus est contra contrario indurantur. Hinc intelligere est quod ciborum digestionem in ventriculo promovere valeat aqua Potus: siquidem alimentis probè dilutis, diversas inter, quas sejunxit, eorum particulas aëreum æthereumque fluidum intromittit, quo motus intestinalis & fermentatius suscitatur, undè chylus & purior & fluxilior. Aqua reipsa humorum corporis basis est & fundamentum. Sanguinis enim humani uncis duodecim aquæ limpide unciæ octo continentur, partium verò salinarum oleosarum & terrestrium circiter unciæ quatuor. Multum quoque aëris & ætheris sanguini intermiscum. Recens enim è venâ extractus, si anthrax pneumatica subjiçiat in spumam adeò attollitur ut ad molem dimidio majorem intumescat. Sanguis itaque ab aquosis partibus & æthereis quibus componitur suam obtinet fluiditatem. Cum verò assidua sanguinis arteriarumque succorum per diversos corporis canales vel minimos circuitus præcipuum sit sanitatis & vitæ fundamentum, quicquid sanguinem fluidum efficit & conservat vitæ & sanitati tuendæ quam maximè accommodatum habeatur. Quod quidem aqua & liquore suo & aëris æthereis, quas in sanguinem invehit, particulis mirificè præstat. Insuper quandoquidem facili rarefcit, & calore in tenues abit vapores, oleas quasdam partes subtiliores secum arripendo halitum aquoso-oleosum è suo sinu emittit, quo totum corpus internè madet, quo villi per omnem valorum compagem extensi irrorantur, humectantur, molliores fiunt, & magis ad motum labiles. Sic oscillationum facilitas & æquabilitas ac proinde humorum fluxus & functionum integritas ab aqua optimè fovetur & servantur. Nonne vides ut plurimum aquæ Potatores cæteris qui vino aut fermentatis liquoribus indulgent & saniores & longeviores, quin etiam edaciores: siquidem aqua dissolvendis cibis, chylo conficiendo, nutritioque succo per quoscunque partium poros trajiciendo liquor est aptissimus. Hujus ope viscidus ac tenax mucus qui ventriculi & intestinorum glandulosas tunicas obsepit, optimè detergitur, uberiorque saliva stomachalis & intestinalis appetitus & digestionis fons cibis solet admisceri. Easdem ob causas Abstemii corporis viribus plerumque valentiores sunt. Ne te decipiat Bajulorum & aliorum exemplum qui ad dueros labores tolerandos ab assiduo vini & spirituosorum liquorum usu vires mutuari videntur. Non ideo validi quia vinosi, sed è contra. Unde quam sapissimè accidit, ut quas à vino desumptas vires judicant, à vino citissimè absumptas experiantur. Pauci ex eorum numero, quos firmiora latera, vino utentes & abutentes ad senectutem petducunt: sapissimè propriis obruantur viribus, & præmaturâ morte pereunt, aut malorum ilade opprimuntur. Non menti minus quam corpori prodest aquæ solita portio. Sic enim semper sui compos servatur, Pathematis minus obnoxia suas operationes feciliùs perficit. Animi tumultus ab humorum actu effervescentiâ acedine, à villorum nervosorum nimia tensione, facili irritatione, durabili erechismo excitantur. At verò animi tranquillitas corporis indolentiam sequitur. Succi sunt mites fluidi humoribus noxiis superfluisque debite expurgati, tunc aberit villorum nervosorum insolita vellicatio, omnisque sensatio molesta. Quod si fortè à subitanâ mentis cogitatione commoveantur villi & erechismus contrahant, citissimè pacati ad blandas & solitas reducentur oscillationes, utpote frequentî aquæ usu molles ac flexiles facti. Aquæ igitur potum sedulus adhibeat ut tibi mens sana in corpore sano. Non solum aqua hospitalis nomine venit donanda: majori titulo illam insignire ne dubites. Pharmacum est universale, omnibus morbis accommodum, proprium singulis, Euporiston: nec illi quicquam deest nisi quod sit vulgaris, nimis nota, & ideo minoris præstii. Quemadmodum à villis flexilibus liberè & æqualiter oscillantibus, ab humoribus quoque fluidis tenuibus nutriticatis sanitas pendet, sic vice versâ in villorum rigiditate tensione irritatione fremitu aut erechismo, necnon in fluidorum lentore spissitu-

hinc acedine fiat morbus omnis. Oscillatorius villarum motus perturbatur vel ab internis causis vel ab externis. Internæ sunt vel à mente ut animi pathemata, vel è corpore flumina, puta fucci spissiores & intrâ tenuissima vasa inhaerentes quibus fibræ nimium distendantur, vel aciores quibus immodicè vellicantur. Inter causas externas id omne recensendum quod corpus externè afficit: ær, frigus, calor, ictus, alimenta, venena, &c. At verò five villorum tensio & irritatio pendeat à succorum acedine aut stagnatione & exuperantiâ, five villorum vitio fucci fuerint depravati, ad aquam pariter confugiendum. Fibras nimium tensas laxabit, succos crassiores & inhaerentes diluet, aciores mitigabit, eorumdem effervescentiam compescet, obstructions referabit, varii generis terreas salinas ac sulphureas fordes imbibendo secum abipiet, easque per emunctoria convenientia foras eliminabit, functiones restituet morbosque profligabit. In chronicis affectionibus quæ totæ in viscerum obstructions consistunt, nullum, experientiâ iudice, ipsâ aquâ præclarior remedium. Nullibi apozematum, dilutorum ex herbis, prisannarum, aquarum metallicarum præsertim & Balnearum usus frequentior. Undè, quæso, his in affectibus tot aquarum mineralium miracula? nisi quod aquâ ipsâ humores antea crassi fluidiores, villi quoque molliores & flexiores efficiuntur. Frustrâ spiritus mineralis volatilis & sal quo pollent alcalinum, nitrosum vitriolicum, ægris exhiberentur, nisi uberissima aquæ copia accesserit. In morbis acutis & in febribus ardentibus quæ pendunt ab acerrimâ & fervidâ bile in sanguineum laticem effusâ & ælluante, in quibus vehementissimus Erethismus totum nervosum contextum occupat, aquæ largior potus ab ægotantibus ut unicum solatium expetitur, à Medicis ut optima Medicina propinatur. Eadem est quæ in prisannis, apozematibus, herbarum succis, iusculis alterantibus, emulsionibus, amygdalatis præcipuam ægris fert opem: licet non distendum sit cæteras medicamentorum quibus intingitur partes, five ad obstructions referandas, five ad succorum acrimoniam retundendam, five ad mollitiem villorum conciliandam non inutilis esse. Sed quid hæc præstarent nisi diluta? Præterea cùm febrilis ardor humidum vehementer exhalat ac dissipet, partes solidæ citò exsiccarentur, fluidæ spissescerent, nisi assiduâ potatione abundè suppleretur. Quid autem arte suâ his in morbis confert Medicus? Statim initio morbi venæ sectionibus minuendo sanguinis redundantiam quâ vasa distenduntur, non solum minuit Erethismum, sed etiam viam parat & aperit aquosis liquoribus subministrandis, quibus spissiorum sanguineam molem dissolvendam intendit: Emetico ventriculicæ & intestina à sordibus & inquinamentis liberat, quò puriores aquæ ad sanguinis suum perveniant. Quæ in febribus putridis pessilentibus & in ipsâ Peste Intredo bubonibus carbunculis exanthematibus aut maculis diversis manifesta sit, si ab uberiori aquæ potu non prorsus tollitur, saltem longè minus effera & periculosa fit. Si quidem aqua humores diluendo naturam juvat ut grumescentes succos & ad putredinem proclives fecernat & ad emunctoria convenientia citò propellere possit: unde felicior eruptio, levioraque symptomata. Sic nuperrimis annis grassantium variolarum malicia ab uberrimo aquæ potu statim sumpto mitigabatur, remissior erat febris & laudabilior pustularum eruptio. Dum Pestilentia Dantiscum anno 1709 vexavit, plurimi salutares aquæ dotes experti sunt. Statim atque Peste corripiebantur, in lecto optimè cooperti continebantur, & singulis semihoris calidis decoctis hordei, Theæ, aut tenuis cerevisiæ cyathus propinabatur: Sic madorem provocabant & fovebant: circa tertium quartumve diem bubones & anthracæ erumpentes sedatis ut plurimum cæteris symptomatibus. Observarunt non tam accelerandam esse calidis alexipharmacis eruptionem quàm naturæ conamen moderandam, præsertim si biliosa & fervida ægri indoles. Si frigida seu phlegmatica, Bezoardicis pulveribus bis terve singulis diebus parvâ dosi exhibitis segniori naturæ opitulabantur uberrimâ potatione non interruptâ. Cum Pests Bredæ tautoperè grassaretur, ut omnia ferè medicameuta exhausta essent: Medici tandem, cogente angustia, aquas distillatas quæ in Pharmacopoeorum officis supererant, tanquam Panacæam ægris præbuerunt, aquæ ita demùm felici exitu Pestem superaverunt. Itaque si in morbis malignis pestilentibus & in ipsâ pestilentia largior aquæ potus magnam affert levamen, certè ad illam præcavendam utilissimusprehenderetur.

Y.

JAM Pestilentia sævit: nec fugâ te ad salubriora loca contagio haud tentata recipere licet: manedum. Absit terror, absit metus. Mors effugit in Peste qui eam contemnit, tumidissimum quemque consequitur. Non omnes Massiliæ fato occubuerunt. Longè plures

Christian.
Vveisbach de
verâ & funda-
mentali curati-
one morbor. Ger-
manicæ. Argen-
torati 1715.

Frederic. Van-
der Mye de mo-
bis & sympto-
matibus popula-
ribus Bredanis
Antwerp. 1627.

terror quàm contagium fustulit. Apud Turcas & Orientales populos idè non majores Pestis edit strages, licet minor adhibeatur aut potius nulla ad contagium arcendum cautio; quia minime timent. Sani cum agrotantibus assidue versantur: cur non omnes pariter eadem lues invadat? Sanè quidem contagium per se non ita damnosum quàm vulgi fert opinio. Miasmata pestifera in homines illapsa nunquam nocent, nisi jam malè se habentibus. Adit prava quædam corporis prævia dispositio necesse est, ut contagium suas exerat vires, suam malignitatem explicet. A terrore inclementiâ inaciditiâ sæpius inducitur, idè ab ejusmodi pathematis sedulo cavendum. Sit tibi mens hilaris. Suavis colloquiis, amicis confabulationibus animus erige. Sic tristitiam & graves curas quibus corpus ad contagi malignitatem excitandam disponitur, amovebis. Deambulationibus per amena loca animum recres; corpus nonnunquam exerceas ad blandam usque sudationem, non verò ad defatigationem. Nimios ac graves fuge labores. A Venere abstineas, vel eâ saltè parcius utere. Quædam est corporis habitudo contagioni quàm firmissimè renitens. Eam sanè obtinent qui cum pestilentibus assidue versantes hujus labis immunes superunt. Hæc debita corporis dispositio non odoramentis, non suffitionibus, non pulveribus bezoardicis, non alexipharmacis aut antidotis, sed exquisitâ victûs ratione obtineri potest: pravâ diætâ certissimè destruitur. Pestis summum vis vendicat in intemperantes. Temperantiâ imprimis & frugalitate corporis & animi salubritatem sustineas. Socrates sevientè pestilentia quæ Athenensium Civitatem depopulata est temperantiæ debuit quod nequaquam fuit communi omnium eladi obnoxius. In cibis mediocritas fervetur. Præstat paulò infra subsistere quàm ultra progredi. Ebrietas ferè semper letifera. Neque inediâ aut siti vires minuas; famem enim Pestilentia sæpè sequitur. De alimentorum quantitate, de tempore refectonis, de somno consuetudinem non-nihil indulgendum: nec etiam à pravâ & assuetâ victûs ratione ad salubritatem statim ac subito transendum: omnis enim repentina mutatio periculosa. Aquam pro potu selige. Manè jejuno ventriculo aliquot hujus aquæ calens vel egelidæ cyathos affatim bibe. Salubritatis vehiculum est, quo digestionis reliquæ diluuntur, alvus subducitur, promovetur urina, abluuntur renes, sanguis & humores servantur fluidi, bilis mior sit, appetitus acuitur & post modum felicior sit ingerendorum ciborum coactio, viscera absque tumultu absque ardore functiones suas placidè perficiunt, corpus ad labores magis promptum & agile fit, mentis operationes lucidiores nullâ fuligine obscurantur aut perturbantur, ac tandem pestilentis putredinis causæ efficientes & adjuvantes remouentur. Eadem aqua sive frigida sive egelida sive calens pro consuetudine & diversâ temperie familiarissimum tibi sit, cibi vehiculum. Hyeme egelida sit vel calens, æstate frigida. Nunquam gelida præbeat, nisi assuetis aut biliosis quibus præfervida sunt viscera. Nec vinum, voluptuarium illud venenum, antidoti loco habeas aut jactites. Mendacibus deliciis potantes deludit, activis igneisque partibus totum corpus incendit, nervos irritat, indurat, villorum oscillationes vehementer auge, sæpè perturbat, succos inspissat, obstructions parit chronicorum morborum causas, bilem acutorum fomitem vel facit vel incendit, artuum tremorem inducit, renes & vesicam obruit calculis, caput, quæ mentis sedes, lancinantibus impetitur fumis, quibus ejus operationes turbantur pervertuntur, veneno pestilenti nondum in corpus illapso vias parat, illapsum verò evoluit & accendit. Si vino propter consuetudinem indulgeas, multâ diluatur aquâ: sic temperabitur. Apage liquores arcentes, fluidos ignes, ex vino aut fermentatis liquoribus extractos. Vividiùs quidem & suaviùs illis lingua palatumque commoventur: sed citò hæc voluptas quam plurimis & majoribus compenatur malis. Ex Limoniorum citriorum aut aurantiorum malorum succo confectæ potiones non omnino rejiciendæ sunt, nec indiscriminatim sumendæ. Acida enim sanguinis & bilis effervescentiam compefcunt, acedinem alcalinam retundunt, coagula sulphurea ex acribus salibus orta resolvunt aut præcipitant, biliosos apprimè conveniunt, sed sunt nervis insensa, illique noxia qui tussi, ventriculi debilitate, doloribus colicis, renum aut vesicæ morbis, & aliquo peccatoris aut pulmonum vitio laborant. Paucis igitur conducunt. Solis radiis illustratam domum habitandam quæras. Fenestræ sole exorto aperiantur. Bimali tempore ignes luculentis accendantur ad humidulum ærem summovendum. Eam nitidam serves & ab omni forde purgaram. Si tuo munere agrotantes invisere sis coactus, pomum citrium caryophyllis aromaticis onustum tecum geras, vel linteum aut spongiam aceto vini simplici vel medicato natibus identidem admovendum, quibus fetor emenderetur. Necnon etiam tunc temporis malum citrium morficatè, vel tantillum radicis angelicæ vel cubebas aut cardamomum masticare ne dubites, si nauseat stomachus. Fugiendæ sunt enim nausæ & vomitiones quibus ventri-

eulus malè afficitur & ciborum concoctio postea depravatur. Ad majorem securitatem de collo-
suspendas amuletum ex Bulbis colchici & Radicibus plantaginis aquaticæ exsiccatas & pulvera-
tis preparatum. Inodorum hoc amuletum caput non ferit : nec ideo viribus carere censendum
est. Non enim semper odorum, quicquid è corporibus sine sensu effluit. Magnes odorem nul-
lum præbet, copiosa tamen emitit effluvia, quibus ferrum attrahitur. Nec timeas ne noxiæ
sint hujus amuleti virtutes, quando quidem plurium annorum experientiâ de ejus innocentia
Vedelius certior factus fuerit. Fieri etenim potest ut illa effluvia pestiferi miasmatis vim ac
indolem destruant. Tu verò cui medendi munus incumbit, cave ne quidquam ultra modum
caveas. Ad ægrotantes comiter accede, bonis verbis consolare, eorum animum spe salutis
erige, ac tandem remedia porrige. Inutile tibi foret, & fortasse plurimis exitiosum, triste il-
lud vestimentum infantulis mulierculis, necnon etiam viris micrare ac terrore confectis
horrendum & insultum, quo induti medici, dum pestis Romæ sæviebat, incedebant. Spectrum
diceris rotto prægrandi, vitreis oculis, inepto pileo, velteque talari deforme mortem ægro-
tantibus prænuncians & inferens. Is enim culpandus est qui dum sibi nimium prospicit, plu-
ribus exitio est. Errant sanè qui tot ac tantorum alexipharmacorum usum ad cautionem pro-
ponunt. Dum corpus bellè se habet, nihil movendum : si quid moliris, in deteriorem partem
abibit. Hæc enim alexipharmaca aromaticis & calidis medicamentis composita sanguinem ac-
cendunt & paulatim de sano statu dejiciunt. Præterea corpus his non assuefaciendum est me-
dicaminibus, quorum ad pestis curationem opus erit, ne tunc temporis fiant irrita. Nullum
ergo præstantius Prophylacticum Aquâ, quæ villos oscillatorios emollicendo, corporis succos
diluendo, debitam corporis constitutionem contagioso veneno adversantem inducit ac tuetur :
quæ prævias corporis dispositiones ad pestilentiam, scilicet fibrarum nervosarum rigiditatem
& cretichnum, humorum spissitudinem stagnationem atque putredinem præpedit & arceat,
quæ omnibus & omni tempore convenit, & ubique reperitur.

Vide, G. Vvolff,
Vvedeln Disser-
tar. de Colchico
veneno & Alexi-
pharmaco, Ienz.
1718.

Vide Thom.
Bartholin. Hi-
storiarum Ana-
tomicar. & Me-
dicar. Centur. V.

Ergo Aqua, saviens Peste, Προφυλακτικὸν. eximium.

Proponebat Parisiis NICOLAUS LE ROY, Rothomagus, Bacca-
laureus Medicus, A. R. S. H. 1721. à sextâ ad meridiem.

Typis J. QUILLAU, Univers. & Facult. Medicinæ Typographi.